

A rendőr akadémiától az egyetemig

FINSZTER Géza¹

Az 1946-ban szervezett első rendőrtiszti tanfolyamoktól a Nemzeti Közszolgálati Egyetemig hosszú út vezetett. A rendészeti tanintézetek alapításánál nehezen megválaszolható kérdések egész sora fogalmazódik meg. Ezek a felvételi követelményektől a képzési szintek kijelölésén át, az elmélet és a gyakorlat helyes arányainak kialakításáig terjednek. Az útkeresés napjainkban is tart. A rendőrakadémiai felfogás abból indul ki, hogy a rendészeti szakemberek képzése olyan intézményi rendet követel, amely a rendészeti hivatalok belső világát viszi el az alma materekbe. A rendészet vezető értelmiségének oktatása ellenben az egyetemi autonómia és a rendvédelmi szervezetek szigorú rendjének harmóniáját keresi. A tanulmány ezeket az alternatívákat tekinti át.

Kulcsszavak: rendészeti szakemberképzés, rendőrkiskola, nyomozói tanfolyam, elméleti és gyakorlati tantárgyak, gyakornoki státusz, állam- és jogtudományok, államtudományok

Civilből rendőr, az előtörténet

A modern rendőrség a feudális abszolútizmus terméke. A rendi hagyomány éles különbséget tett végrehajtó és vezető között, a legénység és a hivatalnoki kar nem keverhető össze. A világnak ezt a szemléletét elfogadni annál könnyebb lehetett, minél inkább élt a felfogás, miszerint a rendőri pálya szakítás a civil élettel, fő erény a parancsnak való engedelmesség és a parancsnoklás képessége.² Ezt elsajátítani legjobban a sorkatonai szolgálatban lehet, de ha nincs ilyen intézmény, akkor a rendőrségi tanintézeteket kell kaszárnya módján működtetni.

Az európai kontinensen kezdetben a képzés alkalmazkodott a társadalmi különbségekhez. A legénység felkészítésének fő elve: a szakmai ismereteket bontsuk le a lehető legkisebb egységekre, ezekre épüljenek a lehető legrövidebb időt igénylő tanfolyamok, a végzett növendékek azonnal legyenek bevethetők a gyakorlatba, de természetesen csak arra a szűk területre, amelyet az oktatás megcélzott. „Évszázadokkal ezelőtt a rendészeti szervek legfeljebb írni-olvasni tudó, kiszolgált katonákat alkalmaztak (pandúrokat, hajdúkat, porkolábokat stb.).”³ Később a követelmények bonyolultabbá

¹ Prof. Dr. Finszter Géza, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, professor emeritus. Géza Finszter, PhD, Professor Emeritus, University of Public Service, Faculty of Law Enforcement. E-mail: finszter.geza@uni-nke.hu

² Krémer Ferenc: *Az élhető társadalom és a rendőrség válsága*. Budapest, Gondolat, 2020. 226.

³ Kerekasztal beszélgetés a rendészeti oktatásról. *Belügyi Szemle*, 53. (2005), 7–8. 85.

válásával ennek a „személyzeti politikának” megmutatkoztak a gyengéi. Katona Géza szavaival élve: „az alaki jellegű tulajdonságok elégtelennek bizonyultak”.⁴

A rendészet hivatalnoki karának kialakításához az első lépés a civil diploma megszerzése volt, amit tanfolyam követett a rendőrség szolgálati szükségleteinek elsajátításához, és végül a tiszti vizsga, amely igazolta a testületi normák ismeretét.⁵

A II. világháborút követő évek jelentősen átformálták a korábban kialakított értékrendet. Nálunk, hasonlóan a szovjet tömb más országaihoz, a rendiség helyett az uralkodó ideológiához való hűség lett a legfőbb testületi erény, ami a nemzeti identitást csakúgy háttérbe szorította, mint a szakemberminőséget. A Tömpe András⁶ irányításával létrehozott első akadémiai tanintézet 1946-ban még valóban szakmai törekvéseket mutatott, de a későbbi intézményi változások a mindenható hierarchia fogságában fogantak. Katona Géza, aki a Rendőr Akadémiának és a Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskolának is tanára volt, 2006-ban Györök Ferencet méltatva jegyezte meg a következőket: „A sors általunk ismeretlen különös okra visszavezethető fintora, hogy az 1948-as Rendőr Akadémiához hasonlóan a Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskolát 1955-ben indokolás nélkül felszámolták.”⁷ A sors „általunk ismeretlen” különös okra visszavezethető fintorát egy tanulmány megpróbálta megfejteti:

„A hagyományos rendőri struktúra a szakmaiság ellen hatott. Abban ugyanis kialakulhatott egy olyan felfogás, amely csak az első számú vezetőket tekintette a szakmai tudás birtokosának, mindenki más csak engedelmes végrehajtó. Ehhez igazodott a képzés, ami inkább minősült gyorstalpaló tanfolyamok láncolatának, mint komoly szakiskolai előkészítőnek. Az ezzel a felfogással szakító modernizáció visszaadta a professzió rangját, és átalakította a rendőriskolákat.”⁸

A korszakról Boda József tanulmányából nyerhetünk áttekintés:

„A rendőrtisztek képzése 1951–1971 között különböző tanfolyamok keretei között zajlott. Volt Rendőrákadémia (1948–1949). Működött ott Rendőrtisztképző Iskola, azon belül Rendőrtiszti Továbbképző iskola 1950–1956 (360 fő, ebből 30 nő), Korvin Ottó Bűnügyi Szakiskola (1953–1954) 1959-ben már kétéves BM Rendőrtiszti Akadémia (RA) kezdte meg működését. A képzés a nappali tagozaton két év, a levelező tagozaton három év volt. A RA mellett a Magyar Néphadsereg Egyesített Tiszti Iskoláján (MN ETI) 1960-tól létrehozták a BM Akadémia Határőr és Karhatalmi Ta-

⁴ Kerekasztal beszélgetés a rendészeti oktatásról (2005): i. m. 85.

⁵ Keserű János: A M. Kir. Államrendőrség oktatási és kiképzési rendszere 1919–1944. *Új Rendészeti Tanulmányok*, (1996), 4. 81–217.

⁶ Krahulcsán Zsolt: *Pártállambiztonság. Arképek Kádár titkosszolgálatából*. Budapest, NEB Könyvtár, 2020.

⁷ Katona Géza: Gondolatok a felsőfokú rendőrségi oktatás fejlődéséről. In Budaházi Árpád (szerk.): *Tanulmányok Györök Ferenc tiszteletére a rendészeti felsőoktatás köréből*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2006. 121.

⁸ Finszter Géza: A rendészeti menedzsment. *Rendvédelmi Füzetek*, 6. (2004), 2. 20.

gozatát. A tagozat végezte a határőr, karhatalmi és 1963-tól a munkásőrtisztek képzését. Az ETI 1967-ben beolvadt az MN Kossuth Lajos Katonai Főiskolába.”⁹

Ebben a közegben született meg az 1960-as évek végén a felsőoktatási intézmény színvonalára emelt rendőrtisztképzés terve, ami azután valósággá vált.

A Rendőrtiszti Főiskola (RTF) a magyar felsőoktatás része

A rendészeti tisztképzés félévszázaddal ezelőtt a felsőoktatás rendszerében kapott helyet. Az RTF létesítéséről szóló törvényerejű rendelet ekként szól:

„Az 1971/72. tanévvel – Rendőrtiszti Főiskola elnevezéssel – főiskolát kell létesíteni Budapest székhellyel.

- A Főiskola feladata, hogy a belügyminiszter által meghatározott tiszti munkakörök betöltéséhez szükséges politikai, szakmai képzést nyújtson.
- A Főiskola hároméves nappali és négyéves képzési idejű levelező tagozattal működik.
- A Főiskola felügyeletét a belügyminiszter látja el.
- A Főiskola tantervét a belügyminiszter, az oktatási miniszterrel egyetértésben hagyja jóvá. Az államvizsga bizottságok elnökeit – a belügyminiszter javaslatára – az oktatási miniszter nevezi ki.
- Ez a törvényerejű rendelet kihirdetése napján lép hatályba. Végrehajtásáról a belügyminiszter, az oktatási miniszterrel egyetértésben gondoskodik.”¹⁰

Az idézett jogszabály akár egy alkotmányos állam jogtárába is beilleszthető lenne. (Legfeljebb a törvényerejű rendelet elnevezés adhat okot némi fejtörésre, mert ez a kategória a korabeli országgyűlést korlátozta, amennyiben a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsát rendkívül széles jogalkotási hatalommal ruházta fel. A pártállam nem csupán egyetlen párt monopóliumát valósította meg, hanem a hatalommegosztás klasszikus elvét tagadva, az államhatalom oszthatatlanságát hirdette.) Az sem felejtendő el, hogy a főiskolai rang elnyeréséhez párthatározatra is szükség volt. Erről szól a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) 1969. november 28-ai határozata a Belügyminisztérium munkájáról, a belügyi szervek káderállománya képzettségének magasabb színvonalra emeléséről.¹¹

A főiskolát alapító törvényerejű rendelet 1985-ig volt érvényben. Az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény átfogta az oktatás és nevelés egész rendszerét, az óvodától az egyetemig. A terület egységes irányításáról a művelődési miniszter gondoskodott.

⁹ Boda József: A Rendőr Akadémiától az egyetemi szintű képzésig. In Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest Dialóg Campus, 2017. 107–130.

¹⁰ 1970. évi 39. sz. törvényerejű rendelet a Rendőrtiszti Főiskola létesítéséről.

¹¹ Sallai János: Györök Ferenc és a rendőrtisztképzés. In Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 451.

Az oktatás új rendje három irányban hozott változást: megnövelte a művelődési miniszter hatáskörét, megerősítette a felsőoktatási intézményeket közvetlenül irányító miniszterek – az RTF esetében a belügyminiszter – felelősségét, és helyet adott, ha korlátozott mértékben is, a felsőoktatási intézmények önállóságának. Ugyanakkor nem mondott le az ideológiai elköteleződésről (szocialista értelmiség).

A megerősödött művelődési kormányzat hatást gyakorolt a belügyi szakemberképzésre. A művelődési tárccával történt együttműködés szorgalmazta, hogy a civil felsőoktatásban végzettek mind nagyobb számban kerüljenek a belügyi pályák vonzásszába. Különösen a jogi egyetemek nappali tagozatos végzettjei kaptak biztatást rendőrségi karrier választására. Az egyetemekkel kötött megállapodások lehetőséget teremtettek arra, hogy az RTF-oklevéllel rendelkezők rövidebb idő alatt szerezhessenek jogi végzettséget. Ennek a folyamatnak volt része a belügyminiszteri rendelkezés, ami meghatározott rendőrségi vezető beosztások elnyerését jogi diplomához kötötte. A civil lehetőségek kiaknázása megjelent a nyelvtanulásban és a külföldi ösztöndíjak elnyerésében is. A belügyi személyzeti politika a magas szintű belügyi szakemberképzés lehetőségeit a rendőrtiszti főiskolánál szélesebb horizonton kereste.¹²

Györök Ferenc, az RTF alapító parancsnoka, visszaemlékezéseiben több ellentmondást is felidézett.¹³

Az első konfliktus a zárt és a nyitott pályakép között feszül. A zárt rendszer röviden akként írható le, hogy a legjobb tiszthelyettesből lesz a sikeres tábornok. „A világ majdnem minden országában a legjobb rendőr őrmesterekből képeznek tiszteket, a katonai pálya ennek az ellentéte – nem a jó őrmesterekből lesznek katonatisztek, hanem utóbbiak akadémikusként, 18 éves korban indulnak el a tiszti rang megszerzéséért.”¹⁴

A második probléma a rendészeti hivatásra felkészülés sorrendje, ahol az első lépés a civil élettel való szakítás, a második a rendészeti kultúrával való azonosulás, és csak a harmadik a szakmai ismeretek elsajátítása. Ha ez az építkezés kötelező, akkor kizárólag a zárt pálya a járható út, ami a főiskolán 1971-től közel 30 éven át töretlenül érvényesült, és külső jelentkezők részére alapvetően csak a rendszerváltozást követően nyílt meg.

A harmadik vitatéma a jogi műveltség jelentőségével van összefüggésben, amiről Györök, az idézett konzultáció során megjegyezte: „Annak idején sokan bíráltak engem a jog-centrikusság miatt. Az álláspontom úgy gondolom, akkor is és még ma is helytálló.”¹⁵ Az első iskolaparancsnok kitartása mutatkozott meg abban, hogy az érintett tantárgyak előadói a jogi karok legkiválóbb tanárai sorából kerültek ki, az írásos tananyag jelentős részének is ők voltak a szerzői. Ennek a személyzeti politikának

¹² Péter János: A magas szintű belügyi szakemberképzés lehetőségeiről. *Belügyi Szemle*, 22. (1984), 9. 3–8.

¹³ Györök Ferenc – Kratochwill Ferenc – Nyerges Lajos: Konzultáció a Rendőrtiszti Főiskola múltjáról, jelenéről és jövőjéről. *Rendészeti Szemle*, 30. (1992), 12. 46–52.

¹⁴ Janza Frigyes: A rendészeti tisztképzés a hallgatói létszámok és a szervezeti igények tükrében. In Finszter Géza – Kóhalmi László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016. 354.

¹⁵ Györök-Kratochwill-Nyerges (1992): i. m. 46.

köszönhető, hogy később az RTF hivatásos állományú oktatói közül többen a jogtudományok elismert művelőivé válhattak.

A zártpályás rendszer nem vetette fel élesen a gyakorlat és az elmélet oktatásának arányait. Az RTF hallgatói legalább négy-öt éves szolgálat után, jó szakmai minősítés birtokában, jelentős gyakorlati tapasztalatokkal felvértezve kezdhették meg főiskolai tanulmányaikat a nappali tagozaton. Számukra az elmélettel való ismerkedés élményszámba ment, minthogy a korábbi munkavégzés során felmerült sok kérdésükre ekkor kaphattak választ. Ennek a helyzetnek olyan következménye is volt, hogy az új diplomások számára nem volt szükség gyakornoki időszakra, ami a jogászképzésben a fogalmazói státuszhoz felelhetne meg.

Az előbbiekkal függ össze a generális és a speciális képzés distinkciója. A zártpályás rendszer specialistákat fogad hallgatóvá, és a tanulmányok során felruházta őket generális ismeretekkel. A nyitott rendszer ennek éppen a fordítottja, a belépő az általános tanoktól fog eljutni a speciális tudásig.

A zárt logika minden nehézség nélkül követte a katonai típusú hierarchikus rendet, ami a szolgálati helyek szervezeti kultúrájával összhangban volt. Nem kellett számolni a felsőoktatás autonómiájával sem, mert ilyen autonómiával a civil egyetemek sem rendelkeztek. A politikai rendszer átalakulása, a rendszerváltozás azonban új helyzetet teremtett.

Út az egyetemi autonómiához

A demokratikus jogállam követelményei a felsőfokú szakemberképzéssel és a tudományos élettel szemben már akkor világosak voltak, amikor még hiányzott a felsőoktatás autonómiáját garantáló törvény. Tanulságos ebből a szempontból az alapító Györök Ferenc és a rendszerváltó főigazgató, Kratochwill Ferenc eszmecsereje, amikor az RTF egykori és hivatalba lévő vezetője arról tanácskozott, mit kell megőrizni a múltból, és milyen új feladatok várnak az RTF-re.¹⁶

Abban egyetértés mutatkozott, hogy az oktatás centrumában továbbra is a jogi tárgyak kapjanak helyet, és arányukat a jövőben is meg kell tartani. Hivatkozás történt egy külföldi menedzsercégre, amelyik a magyar rendőrség átvilágítása során megállapította, „hogy nálunk magas a tiszti arány, 30–35%-os, szemben az európai átlaggal, ahol ez 10–17% között mozog. Nyugat-Európában a rendőr általában őrmesterként kezdi, a tiszttá pedig vezetői beosztást tölt be”.¹⁷

Szóba került a korábbi teljesen zárt rendszer nyitottá tétele, ami jogállami közegeben a főiskolai rang nélkülözhetetlen feltétele. A civil felsőoktatásban szaktekin-tély Kratochwill ennek az új helyzetnek az előnyeit sorolta:

¹⁶ Györök–Kratochwill–Nyerges (1992): i. m.

¹⁷ Györök–Kratochwill–Nyerges (1992): i. m. 47.

„Most ismét kedvező helyzetben vagyunk, mert 200–250 helyre mintegy 2000 jelentkező van. Ebben szerepet játszik a most tetőző demográfiai hullám, és a megélhetési gondok. A főiskola elhelyezkedési lehetőséget biztosít, kedvezményes szállást, fizetést nyújt és gondoskodik az egyenruháról. Úgy gondolom, az elkövetkező években nem lesznek felvételi gondjaink. A legutóbb indult évfolyamon a 210 rendőrhallgató közül 135-en külső pályázóként kerültek a főiskolára. Ma, a felvétel évében érettségizett, jó tanulmányi eredményű, esetleg nyelvvizsgával is rendelkező fiatalok kerülnek be a főiskolára.”¹⁸

A teljesen nyitott rendszer azonban azzal jár, hogy mindaz az ellentmondás, amelyet korábban a zárt pályázás sikeresen megoldott, most már komoly működési zavarokat okozhat. Megszűnik, vagy nagyon beszűkül az olyan életpályamodell, amelyben a legjobb tiszthelyettesekből lesznek a legjobb vezetők. A tiszti rang nem azonos a vezetői beosztással, ami hosszú távon állandósítja a magas tisztarányt.

Az előbbieken összefoglalt problémák megoldásának egyik útja lehetett volna a rendőrtisztképzés reformja. Kratochwill Ferenc a rendszerváltozás időszakában volt az RTF főigazgatója, aki 1993-ban gyógyíthatatlan betegségben elhunyt. Elképzeléseit a *Rendészeti Szemle* poszthumusz jelentette meg. Első tézise úgy szólt, hogy „általános rendőrtisztképzést kell folytatni, de az átmeneti időszakban a képzési idő mintegy 1/3-ában lehetővé kell tenni a hallgatók szakosodását (bűnügyi, közrendvédelmi, közlekedési és igazgatásrendészeti szak)”. Másodsor: „Az RTF-re külső és belső pályázókat egyaránt fel kell venni.” Harmadszor: „A külső pályázók szakmai képzetlenségére figyelemmel a szintre hozó alapképzés rendszerét (jelenlegi 0. évfolyamot) fenn kell tartani.” Negyedszer: „A kétéves tiszthelyettesképzésre figyelemmel dönteni kell arról, hogy az ott végzettek milyen arányban és milyen formában kapcsolódhatnak be a főiskolai képzésbe.” Továbbá: „Fokozni kell a képzés gyakorlati jellegét. Ennek érdekében legkésőbb 3–5 éven belül a képzési idő mintegy harmadát (nagy részt a területi szerveknél folyó) gyakorlati képzéssé kell átalakítani.” Végül. „A jelenlegi vizsgaközpontú számonkérési rendszert differenciált, a gyakorlati munkát is értékelő minősítési rendszerre kell átalakítani. Az ezredfordulóig be kell vezetni, hogy a diploma megszerzésének feltétele legyen egy középfokú nyelvvizsga megszerzése.”¹⁹

Kratochwill Ferenc elképzeléseinek megvalósításán 1994-ben az új parancsnok, Dános Valér fáradozott: „Alapelvként került meghatározásra, hogy a Rendőrtiszti Főiskolán folyó tisztképzés a rendőrség és más rendvédelmi szervek megnövekedett igényeit képes legyen hosszabb távon maradéktalanul kielégíteni.”²⁰

Ami a tiszthelyettesképzést illeti, 1992 novemberétől megkezdték működésüket a rendészeti szakközépiskolák, ahol a képzési idő a korábbi néhány hónapról két évre emelkedett, és felvételi követelmény lett az érettségi. (Bökönyi István már egy

¹⁸ Györök–Kratochwill–Nyerges (1992): i. m. 48.

¹⁹ Kratochwill Ferenc: A rendőrtisztképzés és a tiszti továbbképzés reformja. *Rendészeti Szemle*, 31. (1993), 11. 60.

²⁰ Blaskó Béla: Hetven rügyfakadás. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére*. Budapest, Belügyminisztérium, 2018. 15.

1987-ben publikált tanulmányában is felvetette, miszerint: „A fejlett tőkés országokban általános gyakorlat, hogy a magyar rendőr-tiszthelyettesi, zászlósi beosztásoknak megfelelő munkakörökben történő felvételeknél a középfokú állami iskolai végzettséget követelik meg.”²¹⁾ A hierarchikus rendet féltő szemlélet még ezt az úttörő kezdeményezést is aggályokkal fogadta.

„A rendőr-tanintézeti képzési idő sorkatonai szolgálatkénti elismerése vélhetően megnöveli a középiskolák végzős tanulói és az érettségi után a felsőoktatási rendszerből kirekedt vagy munkanélküli fiatalok körében a rendőri pálya iránti érdeklődést. [...] A középiskolákra alapozó felfogással vitatkoznak azok a nézetek, melyek szerint az érettebb, katonai szolgálatot teljesített fiatalokra van a rendőrségnek szüksége, mert ők fegyvelmezettek, megismerték az alakíságot, a fegyver használatát, kellő élettapasztalattal rendelkeznek. Ezekre valóban szükség van, de figyelembe kell venni a honvédség és a rendőrség funkciói közötti különbségeket.”²²⁾

A tiszthelyettesképzéssel szemben támasztott követelményeket erősen befolyásolta az is, hogy a 2000-es évek elején „a rendőrségi modernizációnak nevezett folyamatos átszervezési mánia, valamint a juttatások megnyirbálása jelentős számú szakembert készített leszerelésre”.²³⁾ Az így keletkezett létszámhiány miatt a kétéves tanulási idő csakhamar egy évre zsugorodott, mert a második esztendő már próbaidős szolgálatban, gyakorlati területeken teljesítették a tanulók.²⁴⁾

Voltak olyan törekvések, amelyek a hierarchia megújításában keresték a megoldást:

„A rendészeti foglalkozási kultúra jelen helyzetét a determinánsok alapján jellemezve megállapítható, hogy egy nyíltan kifejtett társadalmi szerep meghatározás nélkül, militáris, erősen hierarchikus, nem feladatorientált struktúra uralkodik. Mindehhez tisztázatlan és elavult szelekciós rendszer, illetve olyan képzés tartozik, amely túlhaladott koncepciók alapján folyik, és az oktatók nem ritkán kontraszelektáltak. [...] A szervezeti és hierarchikus viszonyok átalakításához a szervezetet nyílttá és rugalmassá, a szervezeten belüli hatalmat pedig funkcionális jellegűvé kell tenni. A szervezeti kultúra átalakításához mellérendeltségen alapuló együttműködést, önállóságot, kreativitást, kritikai szellemet preferáló légkört, teljesítmény alapon működő értékelést kell létrehozni.”²⁵⁾

²¹⁾ Bökönyi István: Az alap- és középfokú rendőrképzés külföldön. *Belügyi Szemle*, 25. (1987), 8. 15.

²²⁾ Emberi erőforrások a rendőrségi feladatok szolgálatában. A szervezet, a személyi állomány és az oktatási rendszer néhány aktuális kérdése. In Csányi Klára (szerk.): *Rendőrségi Évkönyv 1994*. Budapest, ORFK, 1995. 116.

²³⁾ Bartos László: Gondolatok a rendészeti oktatásról. *Rendészeti Szemle*, 57. (2009), 3. 7.

²⁴⁾ Bartos (2009): i. m. 14.

²⁵⁾ Krémer Ferenc et al.: A rendészeti foglalkozási kultúra átalakítása – stratégiai koncepció. Tanulmányok a rendészeti stratégiához. *Rendészeti Szemle*, (2010), Különszám. 269–270.

Ezek a kezdeményezések támogatást reméltek az uniós csatlakozástól és a bolognai folyamatnak nevezett európai felsőoktatási rendszertől.

A bolognai folyamat

Blaskó Béla, aki 1997-ben nyertes pályázatával került az RTF élére, egy visszatekintésben beszámolt arról, miszerint 1998-ban a tanintézet sikeres akkreditációja arra alapult, hogy megkezdődött az áttérés a kreditrendszerre, bevezették a minőségbiztosítást, igyekeztek összhangot teremteni a nevelő-oktató és a kutató tananyagfejlesztő tanári feladatok között, tudatosan szervezték a hallgatók tanórán kívüli elfoglaltságát. Ezek a lépések tették lehetővé a bolognai folyamatra való áttérést. Megszületett a küldetésnyilatkozat, amelyben – egyebek mellett – a következők olvashatók: „Az RTF a hivatásával folyamatosan kettős célt teljesít. Magas minőségű, nemzetközi szintűen is tájékozott szakembereket képez a rendészet jelenlegi feladatainak eredményes ellátására, ugyanakkor az általa kibocsátott szakembereknek folyamatos feladata a testületek jövőre orientált fejlesztésének kezdeményezésében és végrehajtásában történő hozzáértő részvétel.”

A küldetésnyilatkozat mellett a Fejlesztési Koncepció külön szolt a stratégiai és a taktikai célokról:

„Koncepcionális cél: A felsőfokú alapképzést, mesterképzést és doktori képzést biztosító lineáris, többciklusú képzési struktúra kialakítása, akkreditáltatása és ütemezett bevezetése.

Taktikai célmodulok:

- A lineáris képzési struktúra első ciklusaként a felsőfokú alapképzést (baccalaureus, bachelor, BSc-képzés) biztosító alapképzési szakok (bűnügyi igazgatási szak; rendészeti igazgatási szak) megalapítása érdekében a képzési dokumentáció kidolgozása és egyszerűsített akkreditációs eljárás keretében akkreditáltatása a jogi és igazgatási képzési területen, az igazgatási képzési ágban, és 2006. szeptember 1-jétől történő bevezetése.
- Az új képzési struktúra második ciklusaként a mesterképzést (magister, master, MSc-képzés) eredményező mesterszak (rendészeti szakértő szak) megalapítása érdekében a képzési dokumentáció kidolgozása és akkreditáltatása, majd 2009. szeptember 1-jétől történő bevezetése.
- A lineáris képzés harmadik ciklusát jelentő doktori képzést (PhD-képzés) az RTF középtávon önállóan nem folytat, de arra törekszik, hogy előkészítse, és 2011–2014 között megteremtse saját, rendészettudományi doktori iskoláját.
- A tudományos kutatás reformja érdekében – a doktori képzés korlátaival együtt is – taktikai cél a személyi és pénzügyi, technikai feltételek biztosításával a tudományos munka színvonalának emelése, eredményességének, hatékonyságának fokozása és nemzetközi elismertségének kivívása.

- A lineáris képzési struktúrához alul és oldalt kapcsolódva, a rendészeti felsőfokú szakképzés rendszerének kialakítása és akkreditáltatása, együttműködve a rendészeti szakközépiskolákkal.
- A lineáris képzési struktúrához felül kapcsolódva, az élethosszig tartó tanulás jegyében és érdekében, az RTF meglévő és új lehetőségeinek rendszerbe illesztése, kidolgozása, majd a jelenlegi, valamint a jövőbeli potenciális megrendelők általi elfogadtatása.”²⁶

Az RTF későbbi rektora, Sárkány István az alapítás 35. évfordulóján már a következőkről számolhatott be:

„A Főiskola folyamatosan bővülő oktató tevékenysége és a feladatok rendkívüli sokszínűsége, továbbá a Bolognai folyamat adaptálása igen nagy terheket ró az intézményre. Meggyőződésem azonban, hogy a Főiskola kitartó munkával és a képzésben érdekelt szervek, valamint a fenntartó Belügyminisztérium támogatásával úrrá lesz az akadályokon.”²⁷ „A Rendőrtiszti Főiskola hazánk egyetlen rendészeti felsőoktatási intézményeként sajátos arculattal, hivatással és felsőoktatási autonómiával rendelkezik.”²⁸

Az RTF a kreditrendszert 2002-ben vezette be, a mesterképzés a 2008/2009. évfolyammal kezdődött, a Rendészettudományi Doktori Iskola 2016-ban tette teljessé a „bolognai hármast”, ami már a Nemzeti Közszerződések Egyetem Rendészettudományi Karának 2012-ben megkezdett működésének az időszakára esett.

A tudásalapú társadalomra való felkészülés azonban többet és mást is jelent, mint a kreditrendszer vagy a képzés három szintje. Szakács Gábor hívta fel a figyelmet a következőkre:

„Az európai oktatáspolitikai homlokterében az EU lisszaboni stratégiájában meghatározott az »egész életen át tartó tanulás« azon alapelveinek, mint

- a tanuló állampolgár igényeinek középpontba helyezése;
- a megfelelő erőforrások biztosítása;
- az oktatáshoz való hozzáférés, a tanulás lehetőségének megteremtése, a társadalmi befogadás;
- a tanulási kultúra kibontakoztatása a teljes népesség körében;
- a kiválóságra való törekvés.

²⁶ Blaskó Béla: Rendészeti felsőoktatás – ma és holnap. *Belügyi Szemle*, 53. (2005), 7–8. 41.

²⁷ Budaházi Árpád (szerk.): *Jubileumi évkönyv. 35 éves a Rendőrtiszti Főiskola 1971–2006*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2006. 6.

²⁸ Budaházi (szerk.) (2006): i. m. 21.

Az egész életre szóló tanulás eszméje, az ismeretek gyors amortizációja az oktatási rendszert is átalakítja, megnő a továbbképzések, átképzések, vezetőképzések jelentősége.”²⁹

Beregnyei József ugyancsak a 21. század kihívásaira reagált, amikor a praxisorientált rendészeti képzés lehetőségeiről szolt:

„A rendészeti terület rendőri-, határrendészeti végrehajtó munka területén szinte folyamatosan szerepet kap a problémahelyzetek jó megoldása. Erre akkor kerül sor, amikor nincs azonnal nyilvánvaló megoldása az adott helyzetnek, és hogy ezt elérjük, mozgósítani kell a meglévő tudásunkat a problémamegoldás során. A kooperatív tanulás/tanítás olyan tanulásszervezési mód, mely a kapcsolódó ismeretszerzéssel együtt, illetve ezen túl az együttműködéshez, a kooperációhoz szükséges, továbbá a szociális-társas készségek kifejlesztését, megerősítését tűzi ki célul. Az ilyen módon vezetett foglalkozás csoportban folyik, melynek keretében úgy szereznek meg bizonyos ismereteket, hogy közben kommunikálnak egymással, egymástól is tanulnak.”³⁰

Egy pályamotivációs vizsgálat azt mutatta, hogy a rendészeti hivatás iránti érdeklődést felkeltheti az izgalmas és mozgalmas élet szeretete, a rendért való tenni vágyás, a hivatással való elköteleződés, és az is, ha a munka lényegét az emberekkel való kapcsolatok jelentik.³¹ „Pályamotiváció/munkamotiváció: elsősorban azoknak a konkrét indítékoknak a megléte, amelyek egy meghatározott pálya – szakma és munkakör – választására, illetve az abban való tartós helytállásra ösztönöznek valakit.”³²

Hegedűs Judit és Fekete Mária szerint fontos a rendészeti alapkompenciák számbavétele, amelyek sorában a döntési képesség, a felelősségvállalás és az önállóság mellett megtalálható a szabálykövetés és a fegyelmezettség tulajdonsága is. A szerzők az ismeretátadás, a szemléltetés és a konstruktivista paradigma elemzését követően megállapítják: „[T]udomásul kell vennünk, hogy diákunk önmaga konstruálja meg saját tudását.”³³

A szervezeti kultúra azonban ellenállt az újító szándékoknak, amit jól mutat a jelenlegi helyzet, az alapkiképzés intenzív szakaszának beiktatása a Nemzeti Közszerzőkati Egyetem Rendészettudományi Karán (NKE RTK) a tanulmányaikat megkezdők számára.³⁴

²⁹ Szakács Gábor: A belügyi oktatási rendszer fejlesztésének lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 53. (2005), 7–8. 3–27.

³⁰ Beregnyei József: *Útmutató a kompetencia-alapú, modulrendszerű, praxisorientált rendészeti képzéshez*. Kézirat.

³¹ Mészáros Gábor: A rendészeti szakközépiskolákba járó tanulók pályamotivációs vizsgálata. *Magyar Rendészet*, 10. (2010), 3–4. 172–186.

³² Haller József (szerk.): *Rendészeti pszichológia*. Budapest, Dialóg Campus, 2020. 194.

³³ Hegedűs Judit – Fekete Márta: A rendészeti felsőoktatás megújulásának lehetőségei. In Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 292.

³⁴ Kovács Gábor: A Nemzeti Közszerzőkati Egyetem Rendészettudományi Kar alapkiképzés intenzív szakaszának teljesítésével kapcsolatos hallgatói vélemények összegző vizsgálata 2012–2019 között. *Magyar Rendészet*, 20. (2020), 3. 148–162.

Talán a legégetőbb konfliktus a rendészeti hierarchia által megkövetelt viselkedési minták elfogadtatása a hallgatókkal, ami nem csak generációs probléma, mert a hierarchia diktálta nevelési célt a főiskolai-egyetemi léttel is összhangba kellene hozni.³⁵

„Az NKE RTK szakirányaira felvételt nyert tisztjelöltek a jelenleg hatályos jogszabályok szerint az első félév során úgynevezett rendészeti alapfelkészítésen (más néven: alapkiképzés) vesznek részt, amelynek első öt hetében »szigorúan szabályozott, zárt rendben zajlik a képzés, azzal, hogy az állomány az első hétvégét is köteles az intézményben tölteni. Az alapkiképzés során a tisztjelöltek megismerkednek a rendészeti hivatás legfontosabb jellegzetességeivel, mint az egyenruha, a szigorú hierarchikus rend, a parancsuralmi rendszer, vagy az alaki és szervezeti szabályok előírásai.«³⁶

Az elmúlt évek tapasztalatai szerint a felvételt nyert fiataloknak egy jól kimutatható hányada hagyja el a választott pályát még a képzés első öt hetének lezárulta előtt.³⁷

A változó értékrend nyomon követhető a felsőoktatásról szóló jogalkotásban is.

Törvények a felsőoktatásról

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény preambuluma a következőket tartalmazza:

„A magyar felsőoktatás első önálló törvényi szabályozásának alapját az alkotmányos emberi jogok, az európai egyetemek Magna Chartája, valamint a társadalmi és a nemzeti lét jobb feltételeinek megteremtése iránti igény alkotja. Ennek érdekében szabályozza e törvény a felsőoktatási intézmények rendszerét, működését, autonómiáját, az állam szerepvállalását; rendelkezéseivel biztosítva a tanítás, a tanulás, a tudomány és a művészet szabadságát. A felsőoktatás, mint kiemelt jelentőségű ágazat iránt az Országgyűlés különös felelősséget érez, ennek szellemében mindent megtesz annak érdekében, hogy a megfelelő korosztályból a felsőoktatásba bekerülő hallgatók létszáma a fejlett demokratikus társadalmakban elért szintre emelkedhessék.”

Ugyanezt a szellemiséget tükrözte a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény:

„Az Országgyűlés annak érdekében, hogy a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozásával a magyar felsőoktatás az Európai Gazdasági Térség felsőoktatási rendszerének részeként a megváltozott körülmények között úgy legyen képes

³⁵ Christián László – Erdős Ákos: Vészharang és jubileum? A rendészeti felsőoktatás kilátásai, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségei. *Belügyi Szemle*, 68. (2020), 12. 9–34.

³⁶ Erdős Ákos: A rendészeti tisztválasztás első nehézségei – A gyermeki elképzelések találkozása a realitással. *Új Pedagógiai Szemle*, 61. (2019), 1–2. 76–99.

³⁷ Christián–Erdős (2020): i. m. 30.

ellátni a korszerű ismeretek létrehozásában, közvetítésében és átadásában, a társadalmi kohézió, a fenntartható fejlődés érdekében, a nemzetközi versenyképesség, a technológiai innováció kívánatos mértékének fenntartásában kijelölt feladatait, hogy – hagyományai és az európai egyetemek Magna Chartájában rögzített szellemi értékek megőrzése mellett – javuljon versenyképessége, [...] erősödjék az oktatással, a kutatással és a gazdasággal való együttműködésének hatékonysága, továbbá, hogy a felsőoktatási rendszer és az egyes intézmények működésében a tanulás, tanítás, tudományos kutatás szabadsága, valamint a minőségre való törekvés folyamatosan és egyre fokozottabban érvényesüljön, a következő törvényt alkotja:

1. § (1) E törvény célja a tanítás és a tanulás alkotmányos jogának érvényesüléséhez szükséges jogi garanciák megteremtése [...] A tanítás, a kutatás és a művészeti élet szabadsága a felsőoktatásban a felsőoktatási intézmények autonómiáján keresztül valósul meg.

(2) E törvény célja megteremteni a jogi feltételeket ahhoz, hogy a felsőoktatási intézmény az e törvényben biztosított autonómia szerint működhessék, azzal élhessen, továbbá biztosítsa az autonómia gyakorlásában való részvételt az oktatók, a kutatók és a hallgatók számára.”

Más hangsúlyokat tartalmaz a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény:

„Az Országgyűlés a nemzet iránt érzett felelőssége tudatában, az Alaptörvényben foglalt hitvallás szerint egyetértve a nemzet lelki és szellemi megújulásának szükségességével, bízva az egyetemi polgárrá váló fiatal nemzedékek elhivatottságában, továbbá azt a hitét kinyilvánítva, hogy gyermekeink és unokáink tehetségükkel, kitartásukkal s lelkierjükkel ismét felemelik Magyarországot, a nemzeti felsőoktatás szabályozására új törvényt alkot.

1. A törvény célja, hatálya

1. § (1) E törvény célja a felsőoktatás színvonalának emeléséhez, a versenyképes tudás átadásához és megszerzéséhez szükséges feltételrendszer megteremtése, az Alaptörvény X. cikk (3) bekezdése³⁸ által meghatározott keretek között a nemzeti felsőoktatási intézményrendszer működésének biztosítása. A felsőoktatási intézmények gazdálkodásával kapcsolatos szabályokat törvény által szabott keretek között kormányrendelet határozza meg.

(2) E törvény hatálya kiterjed a felsőoktatás tevékenységében és irányításában részt vevő valamennyi személyre, szervezetre, valamint a magyar felsőoktatási intézményeknek a Magyarország területén kívül folytatott felsőoktatási tevékenységére.”

³⁸ Alaptörvény X. cikk (3) bekezdése: Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tudományos és művészeti szabadságát. A felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket törvény szabályozza. Az állami felsőoktatási intézmények gazdálkodási rendjét törvény keretei között a Kormány határozza meg, gazdálkodásukat a Kormány felügyeli.

A Nemzeti Közszerológálati Egyetem létesítéséről szóló 2011. évi XXXVI. törvény bevezetője ekként szólı:

„Az Országgyűlés felismerve, hogy a közszérológálaton belül a polgári közizgazgatás, a rendvédelem, a honvédelem és a nemzetbiztonsági szérológálatok személyi állományában a hivatástudat és a szakértelem erősítése összehangolt és tervezett utánpótlásképzést tesz szükségessé, továbbá a pályaelhagyás helyett a társadalom számára hatékony munkavégzés biztosítására a közszérológálati életpályamodellt támogató továbbképzési rendszert kell működtetni, a közszérológálati felsőfokú szakemberképzést egységes intézményi alapokra kívánja helyezni.”

Az indokolás – egyebek mellett – a következőket tartalmazza:

„A közszérológálati életpályák megújításának programjában a Nemzeti Közszerológálati Egyetem létesítéséről szóló törvény létrehozza a közizgazgatás, a rendvédelem, a honvédelem és a nemzetvédelem személyi állományának utánpótlás-képzési bázisintézményét. A jogutód intézményen belül egyetemi karként folytatja tevékenységét a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszti Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kara.”

A Nemzeti Közszerológálati Egyetemről, valamint a közizgazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról szóló 2011. évi CXXXII. törvény megállapítja:

„A magyar felsőoktatási rendszer részeként a közizgazgatási, rendészeti és katonai képzést folytató Nemzeti Közszerológálati Egyetem tevékenységének célja a közizgazgatást, a hon- és rendvédelmet érintő tevékenységet végző szakemberek képzése, a hon- és rendvédelmi szervek tisztii utánpótlásának biztosítása, valamint az egységesülő közszérológálati életpályák közötti átjárhatóság megteremtése. Az intézménynek a tisztii utánpótlás képzése során tekintettel kell lennie a Magyar Honvédség és a rendészeti szervek feladataira, sajátos szérológálati és életviszonyaira, valamint az egyes hivatásrendek képzési és kiképzési rendszereiben előzetesen megszerzett ismeretekre is.”

A közizgazgatási, a rendészeti és a katonai felsőoktatás integrált megközelítésének voltak a rendszerváltozás időszakáig visszavezethető előzményei, de a kapcsolatok gyökerei a pártállami múltban találhatók.

Önállóság vagy integráció

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és elődintézménye két területen hagyományosan együttműködött a belügyi oktatással. Az egyik a határőr tisztképzés, ami egyenesen következett a határőrség kettős jogállásából. (2004-ig egyszerre volt

a honvédséggel együtt fegyveres erő, és a rendőrséghez hasonló státuszú fegyveres testület.) A másik terület a tudományos fokozat megszerzése volt, ami lehetőséget nyújtott arra, hogy a titkosítást igénylő belügyi kutatási témákat hadtudományi kandidátusi vagy doktori eljárásokban lehessen értékelni. Ez volt az út egészen 2016-ig, a Rendészettudományi Doktori Iskola alapításáig, igaz, időközben átalakult a tudományos fokozatszerzés egész rendszere, és megszűnt a titkosított védések gyakorlata.

Az együttműködésnek egy harmadik lehetőségét Kratochwill Ferenc is felvetette a már idézett reformtervei között: „Feltehetően kapitányi, főosztályvezetői, főkapitányi helyekre pályázók számára kellene kialakítani – egyelőre levelező tagozaton – a vezetőképzést. Felvetődött az a gondolat is, hogy a Zrínyi Akadémián létesülhetne egy rendvédelmi szak, és ez biztosítaná az egyetemi végzettséget.”³⁹ Ma már tudjuk, hogy az egyetemi rang elnyerése a rendészeti vezetői mesterképzés akkreditációjával valósult meg. A fenttartói hierarchia a mesterképzés vezetői jellegét hangsúlyozta, míg a Magyar Akkreditációs Bizottság az egyetemi ranghoz az elméleti alapok megerősítésére figyelmeztetett.⁴⁰

A tisztképzés katonai és rendészeti területeinek közelítése tudományelméleti támogatás is kapott, ami a bontakozó rendészettudomány művelőinek sorában kritikát váltott ki:

„A hadtudomány képviselői a rendszerváltozás után azt érzékelték, hogy a korábban tisztán katonai diszciplína kutatási tárgya bővülni látszott olyan határterületekkel, amelyek e tanítások struktúráját is átalakíthatják.⁴¹ Amerikai kutatók az ENSZ békefenntartó küldetéseinek tanulmányozása rendjén már a hetvenes években empirikus vizsgálatokat folytattak arra nézve, hogy milyen következményekkel jár az a korábban nem tapasztalt helyzet, amikor katonai egységeknek olyan közbiztonsági és bűnüldözési feladatokat kell megoldaniuk, amelyekre szakmai felkészültségük nem terjed ki. Később erről a Szomáliában kudarcot vallott kék sisakosok szereztek keserves tapasztalatokat.⁴² A sort az IFOR és az SFOR erők boszniai küldetése folytatta.

Felmerült egy új tudományterület, a védelemtudomány kialakításának lehetősége is. »Véleményem szerint *mindent meg kell tennünk a védelemtudomány tudományterület elfogadtatásáért*. E tudományterület tudományágai: biztonságpolitika, hadtudomány, katonai műszaki tudományok és a rendészettudomány.«⁴³

A hadtudományi diszciplínának olyan módszerei kínálkoztak a rendvédelmi célú legitim erőszak tanulmányozásához különösen alkalmasnak, mint a terepre tervezett vizsgálódások. »Nem kevésbé terephez kötődő és kísérleti igényű a felkészítési mód-

³⁹ Györök–Kratochwill–Nyerges (1992): i. m. 50.

⁴⁰ Nádasi Krisztián: A magyar rendészeti felsőoktatás a bolognai rendszerben – a mesterképzés kritikája. In Molnár Katalin (szerk.): *Társadalom – demokrácia – szolidaritás. Tanulmánykötet Kozáry Andrea tiszteletére*. Budapest, L’Harmattan, 2013. 281–288.

⁴¹ Simon Sándor: A hadtudomány mai értelmezése Magyarországon, fejlődése és helye a tudományok rendszerében. *Hadtudományi Tájékoztató*, (1997), 7.

⁴² Jean-Paul Brodeur: *Maintien et imposition de la paix en Somalie (1992–1995)*. *Cultures & Conflits*, (1998), 29–30.

⁴³ Farkasné Zádeczky Ibolya: Hozzászólás A hadtudomány mai problémái, területei és új fogalma című cikkhez. *Hadtudomány*, 17. (2007), 2. 107–116.

szer kimunkálásához a határ őrzése, a határvédelemben való részvétel, valamint a katasztrófához kirendelt erő kísérletes alkalmazása kutatási igénnyel a kimenekítésben, szakfelkészítésre alapozott feladat végrehajtásban, katonai, közrendvédelmi-, mentőszolgálati-, tűzoltó-, polgárőrségi- és katasztrófavédelmi erők összeműködésében.«⁴⁴ E módszertan hívei azt vallották, hogy a rendészet tudományos igényű művelése is a hadtudományban található meg a számára legkedvezőbb elméleti közeget. A következőkre csak annyit szeretnénk előrebocsátani, hogy nem találta meg. A rendészetnek maga a rendészet elmélete kínálhat eredményesen működő laboratóriumot.⁴⁵

A nemzeti közszolgálatban megjelenő integráció csak akkor járulhat hozzá a közgazgatási, a honvédelmi és a rendvédelmi területek fejlődéséhez, ha a karok önállósága, az oktatás és a tudományos kutatás szabadsága biztosított. A belügyminiszter a 45 éves Rendőrtiszti Főiskolát köszöntve, immár a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának feladatát a következőkben foglalta össze:

„A kar oktatói állománya kiemelt figyelmet fordított arra, hogy a hallgatók elsajátítsák a rendészeti szervek tisztjeitől elvárt tudást, a magasabb erkölcsi értékeket, magatartásformákat. A tisztok intézkedési kultúrájának, magas szintű szakmaiságának a kialakításáért, elsajátíttatásáért is az egyetem a felelős. Idén szeptembertől a rendészeti képzésben részt vevő hallgatók tisztjelölti jogállásban kezdik meg tanulmányaikat. A tisztjelöltekre úgy tekintek, mint a jövő parancsnokaira. Ennek megfelelően az a célkitűzés, hogy a parancsnoklást, a vezetés elveit, tudományát megtanulják, elsajátítsák.»⁴⁶

A rendészettudomány önállóságát hangsúlyozta a korábbi rektor, Patyi András is:

„Az egyetemi karrá váláshoz erősíteni kellett a korábban elindított és akkreditált mesterképzést, amely a rendészeti szervek sajátos szolgálatellátási rendszere alapján csak levelező tagozaton tud működni, és ez hátrányt jelent más intézményekhez képest [...] Elsőként azt kellett elérnünk, hogy a MAB ismerje el a rendészettudományt a doktori képzés önálló alapjaként.»⁴⁷

Emlékeztetve ennek a fejezetnek az alcímére, a megoldás: önállóság és integráció!

⁴⁴ Vasvári Nagy Vilmos: *A hadtudományi kutató munka folyamata*. Egyetemi jegyzet. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2001. 13.

⁴⁵ Finszter Géza: *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 392–393.

⁴⁶ Tóth Nikolett Ágnes (szerk.): *45 éves a rendészeti felsőoktatás*. Budapest, Dialóg Campus, 2016. 5.

⁴⁷ Tóth (2016): i. m. 7–8.

Nemzetközi tapasztalatok

A rendszerváltozás időszaka két kihívást közvetített a rendészeti képzés számára. Az egyik a saját múlt reális értékelése és annak kritikája, a másik pedig a demokratikus jogállamok gyakorlatának megismerése. Szembetűnő volt, hogy míg a kelet-európai posztkommunista országokban a szocializmus idején a rendőrtisztképzés része lett a felsőoktatás állami rendszerének, és kevésbé számított a civil egyetemeken megszerezhető diplomára, addig a nyugati megoldások éppen ellenkező képet mutattak. Ott a rendészeti szakképzés nem illeszkedett az adott ország felsőoktatásához, de annál inkább épített a rendészeti értelmiség civil diplomákban megtestesült értékeire. Ha csak ezt a képletet látjuk, igazat adhatunk a rendőrképzés magyar nevet viselő, de magyarul nem beszélő osztrák szakemberének, aki a következőkre hívta fel a figyelmet:

„Egy antiliberalis központi hatalomtól egy működőképes piacgazdasággal rendelkező liberális államba való átmenethez még nagy erőfeszítésekre és fájdalmas tapasztalatok leküzdésére van szükség (például munkanélküliség, infláció, bűnözés) a lakosság részéről.”⁴⁸ A most idézett szerző egyik kezdeményezője volt a Közép-európai Rendőr Akadémia (KERA) létesítésének.⁴⁹ A közös vonásokkal, történelmi, társadalmi, kulturális és vallási fejlődéssel rendelkező közép-európai országok regionális rendészeti továbbképzési együttműködése megalapításában az Osztrák–Magyar Rendőrákadémia, az AHPA (*Austrian–Hungarian Police Academy*) szolgált alapul.

A 21. század első két évtizedének tapasztalatai azt igazolják, hogy a rendészetnek (beleértve a nemzetbiztonsági védelmet) a megváltozott világhelyzetben is meg kell tartania az alkotmányos demokráciák alapértékeit, a jog uralmát, a hatalmi ágak elválasztását és az emberi jogok tiszteletét. A rendészeti szakterületen tanulmányok készültek, amelyek tipikus hadi helyzeteket hasonlítottak össze rendőri csapaterővel megoldandó közbiztonsági akciókkal.⁵⁰ A következtetés az volt, hogy a rendészet nem teheti zárójelbe közigazgatási természetét, a legitim erőszak-monopólium alkalmazásának karhatalmi formáit is csak közjogi felhatalmazás birtokában gyakorolhatja. A katonai és a rendőri mesterség különbözősége ezeken a területeken különösen plasztikusan mutatkozik meg. A rendészet esetében az alkotmányosságot a jogi megalapozás szigora és az erőszak-monopólium jogi formák közé szorítása jelenti. Ezt a követelményt támasztják alá a rendészeti

⁴⁸ Fehérvári János: A rendőrség vezető erőinek nemzeti és nemzetközi továbbképzése az osztrák–magyar rendőr akadémia bevonásával – egy lehetséges összeurópai rendőr akadémia előrevetítése. *Rendészeti Tanulmányok*, (1992), 4. 58.

⁴⁹ www.police.hu/hu/a-rendorsegről/kepzes/kozep-europai-rendorakademia-kerá

⁵⁰ Jean-Louis Loubet del Bayle: Du maintien de l'ordre en France. *Revue internationale de criminologie et de police technique*, (1996), 3. 272.

jog alkotmányos kontrollját elvégző alkotmánybírói határozatok is.⁵¹ A rendészeti felsőfokú képzésnek az állam- és jogtudományokkal kell mind szorosabbra fonnai a kapcsolatait, azon az úton járva, amelyen a Rendőrtiszti Főiskola az első lépéseket már 1971-ben megtette.

A rendőri szervek nem mondhatnak le az igényeiket kielégítő, átfogó oktatási rendszerről. Az állami intézményekben szerzett felsőfokú végzettség helyett a legtöbb országban a rendőrségi feladatok ellátásához elegendő a speciális rendőri oktatási intézményben szerzett tudás, és erre a célra különböző felsőfokú képzési és továbbképzési szervezet (rendőr akadémiát, rendőr főiskolát stb.) létesítettek.

A teljességre törekvés igénye nélkül hivatkozunk néhány, Európában alkalmazott rendőri oktatási-kiképzési struktúrára.

Németországban a rendőrségek fenntartása az egyes tartományi kormányok feladata, így a rendőrtisztviselők képzése a szövetség és a tartományi Közigazgatási Szakfőiskolák rendőrségi fakultásain történik. A szakfőiskolákon az egyes közigazgatási tevékenységi szakterületeknek (például általános igazgatás, adóigazgatás, szociális igazgatás stb.) megfelelő fakultások működnek. A rendőri vezetői képzés céljára a Német Szövetségi Kormány Vezetőképző Akadémiát (*Führungsakademie Hiltrup*) működtet.⁵²

Franciaországban valamennyi rendőrségi oktatási intézmény irányítását a Nemzeti Rendőrség Oktatási Igazgatósága végzi. Legmagasabb szintű oktatási intézménye a Nemzeti Rendőrfőiskola (ENSP), amely igazgatótanács irányításával önálló költségvetési szervként működik. A Főiskola kétéves tanfolyamokon képez rendőr főfelügyelőket. A hallgatókat a nemzeti rendőrség és más állami biztonsági szervezetek vezénylik. Az adminisztratív és technikai személyzetet a francia belügyminisztérium biztosítja. Hasonló felsőfokú tanintézetet működtet a francia csendőrség is. Ezek egyike sem része a francia felsőoktatási rendszernek.

Az Egyesült Királyságban a rendőrség központi kiképzési feladatait a belügyminisztérium szervezetén belül létesített CENTREX (Nemzeti Rendőrségi Kiképzési és Fejlesztési Hatóság) végzi. Az ország jogilag önálló megyei rendőrhatalósága alacsonyabb szintű oktatási intézményeket tart fenn vagy/és a CENTREX-et bízta meg általános felsőfokú és speciális oktatási feladatok végzésével.

A Cseh Köztársaság Rendőr Akadémiája és a Szlovák Rendőr Akadémia a két ország kettéválása után 1992-ben alakult. Mindkét akadémián egyetemi szintű oktatás

⁵¹ „Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban a bűnmegelőzéshez fűződő érdeket a jogállamiságból következő olyan alkotmányos célként ismerte el, amelyek biztosítása érdekében még egyes alapjogok korlátozása sem zárható ki. Minden esetben hangsúlyozta ugyanakkor, hogy ezen alkotmányos cél megvalósítása érdekében sem adható fel a jogállamiság, a jogbiztonság követelményrendszere és az állam szervei nem kaphatnak túl széles, bizonytalan tartalmú felhatalmazásokat az általános, elvont értelemben vett bűnmegelőzés érdekében. [20/1997. (III. 19.) AB határozat, ABH 1997. 85, 92; 24/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998. 191, 195; 13/2001. (V. 14.) AB határozat, ABH 2001. 177, 199–200.] [47/2003. (X. 27.) AB határozat, ABH 2003. 525, 533.]

⁵² Fórizs Sándor: Rendőrtisztképzés Berlinben. *Magyar Rendészet*, 11. (2011c), 4. 96–101.

folyik a belügyminisztérium irányítása alatt. Az elmúlt évben megkezdték a többszintű felsőoktatás bevezetését.⁵³

Ausztriában a felsőfokú rendőri képzést a belügyminisztérium 2. szekciójaként szervezett Közbiztonsági Főigazgatóság II/5. osztályaként működő Biztonsági Akadémia (*Sicherheitsakademie* – SIIA) végzi. Az akadémia hatáskörébe szakmai kutatások végzése, nemzetközi kapcsolattartás és alacsonyabb szintű oktatási feladatok ellátása is tartozik.⁵⁴

A magyar átmenet a rendészeti oktatásban

A politikai rendszerváltozás békés átmenetet jelent a pártállamból a demokratikus jogállamba. Ennek a folyamatnak a tanulmányozása egy új stúdium, a tranzitológia megszületéséhez vezetett.

„A tranzitológia olyan alkalmazott tudományterület, amely arra hivatott válaszolni, hogy miként lehet demokratizálni a különböző autoriter rendszereket [...] Az irányzat fő művelői értékrendbeli premisszával végezték a munkájukat. Egyrészt úgy vélték, hogy a nyugati típusú berendezkedés az ember által létrehozott legjobb modell. Másfelől úgy látták, hogy a berendezkedés exportját a nyugati típusú intézmények mihamarabbi átvételével lehet a leghatékonyabban elérni. Harmadszor úgy gondolták, hogy a mintavétel sikere független az átvevő ország kulturális háttérétől”⁵⁵

„A rendészeti igazgatás jogállami átalakítása területén a tranzitológia által feltárt értékrendbeli premisszák – szerencsére – nem érvényesültek. A demokratikus jogállamok egyike sem állította, hogy rendőrségük »az ember által létrehozott legjobb modell«. Ellenkezőleg, a nemzetközi fórumokon gyakran elhangzott, hogy az egyes országok rendőrségei súlyos működési zavarokkal küszködnek. A kutatók nem egyszer nyíltan írtak ezekről a fogyatékoságokról.⁵⁶ Szó sem volt a modellek gyors átvételéről, inkább a hosszú távú megfontolt építkezésre kaptunk biztatást.⁵⁷ Ami pedig az »átvevő országok« kulturális háttérét illeti, minden külföldi kollégánk arra figyelmeztetett, hogy »Nincs olyan egységes európai modell, amelyet követni kellene [...] bármilyen demokratikus felelősségi rendszer alakul ki Magyarországon, kívánatos, hogy az egy jellegzetesen magyar megoldás legyen.«⁵⁸

⁵³ Fórizs Sándor: A Szlovák Köztársaság rendőrtisztai főiskolája. *Magyar Rendészet*, 11. (2011a), 1. 103–108.

⁵⁴ Fórizs Sándor: Az osztrák rendőrtiszt-képzés. *Magyar Rendészet*, 11. (2011b), 2. 105–114.

⁵⁵ Orbán Balázs: *A magyar stratégiai gondolkodás egyszeregye*. Budapest, Mathias Corvinus Collegium Alapítvány, 2020. 58–59.

⁵⁶ François Dieu: *Eléments pour une approche socio politique dans la violence policiere. Deviance et Société*, 19. (1995), 1. 35–49.

⁵⁷ Team Consult: *A hatékony és demokratikus magyar rendőrségre vonatkozó javaslatok*. Kézirat.

⁵⁸ *A magyar rendőrség civil kontrollja. Jelentés és javaslatok*. 1997. március, Európai Unió Bizottsága, kézirat.

A felsőfokú rendészeti képzés hazánkban megvalósult mintázata éppen ezeket a „jellegzetesen magyar” megoldásokat mutatja. A Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének az egyetemi átalakításokkal kapcsolatos nyilatkozata is hangsúlyozza: „A magyar egyetemek fejlődése nemzeti érdek.” Ugyanakkor azt is megállapítja:

„Az egyetemek működési formájának megváltoztatása nagy horderejű döntés, ami évtizedekre meghatározza Magyarország jövőjét, ezért kellő időt kell szánni a kidolgozására. A döntéseket előkészítő vitákba be kell vonni az érintetteket, a döntések során és azokat követően is tiszteletben kell tartani az egyetemi autonómiát. Tájékoztatni kell a nyilvánosságot és biztosítani a társadalmi kontrollt. Nem érheti hátrány azokat a magas színvonalon működő egyetemeket, amelyek tartózkodnak az átalakulástól.”⁵⁹

A közigazgatási, a honvédelmi és a rendvédelmi szakirányok egyetlen intézménybe integrálására sincs példa a nemzetközi szinten. Hasonlóan egyedi vonásokat mutat a rendészeti vezető mesterképzés és a Rendészettudományi Doktori Iskola működése is. Hogy ezeket a szervezeti kereteket értékes tartalommal töltsük ki, ez a felelősségünk és előttünk álló feladatunk. Erről is szólt egy interjúban a Nemzeti Közszerzési Egyetem hivatalban lévő rektora, Koltay András:

„A félszázados rendészeti felsőoktatás eredményeire és hagyományaira építve kiemelt feladatként tekintünk annak továbbfejlesztésére, modernizálására, hiszen korunk új típusú kihívásainak jelentős része a biztonság, a rendészet területét érinti. Kezdeményezésemre Christián László rendőr ezredes, oktatási rektor-helyettes koordinálásával a közelmúltban elindultak a pontos helyzetértékelésen alapuló, a jövőbe mutató fejlesztések előkészületei a Rendészettudományi Karon.”⁶⁰

A Rendőrtiszti Főiskola 50 éves jubileuma lehetőség arra, hogy ehhez a munkához szellemi muníciót gyűjtsünk.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bartos László: Gondolatok a rendészeti oktatásról. *Rendészeti Szemle*, 57. (2009), 3. 3–15.
- Beregnyei József: *Útmutató a kompetencia-alapú, modulrendszerű, praxisorientált rendészeti képzéshez*. Kézirat.
- Blaskó Béla: Rendészeti felsőoktatás – ma és holnap. *Belügyi Szemle*, 53. (2005), 7–8. 28–45.
- Blaskó Béla: Hetven rügyfakadás. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére*. Budapest, Belügyminisztérium, 2018. 14–19.
- Boda József: A Rendőr Akadémiától az egyetemi szintű képzésig. In Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 107–130.

⁵⁹ Magyar Tudományos Akadémia: Az egyetemi modellváltásról – Az MTA Elnökségének állásfoglalása. (2021. február 23.).

⁶⁰ Koltay András: Interjú. Rendészeti felsőoktatás a nemzet szolgálatában. *Belügyi Szemle*, (2021), 5. 881.

- Bökönyi István: Az alap- és középfokú rendőrképzés külföldön. *Belügyi Szemle*, 25. (1987), 8. 11–20.
- Brodeur, Jean-Paul: Maintien et imposition de la paix en Somalie (1992–1995). *Cultures and Conflicts*, (1998), 29–30. Online: <https://doi.org/10.4000/conflicts.686>
- Budaházi Árpád (szerk.): *Jubileumi évkönyv. 35 éves a Rendőrtiszti Főiskola 1971–2006*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2006.
- Christián László – Erdős Ákos: Vészharang és jubileum? A rendészeti felsőoktatás kilátásai, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségei. *Belügyi Szemle*, 68. (2020), 12. 9–34. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.1>
- Dieu, François: Eléments pour une approche socio politique dans la violence policiere. *Deviance et Société*, 19. (1995), 1. 35–49. Online: <https://doi.org/10.3406/ds.1995.1561>
- Emberi erőforrások a rendőrségi feladatok szolgálatában. A szervezeti, a személyi állomány és az oktatási rendszer néhány aktuális kérdése. In Csányi Klára (szerk.): *Rendőrségi Évkönyv 1994*. Budapest, ORFK, 1995. 114–127.
- Erdős Ákos: A rendészeti tisztté válás első nehézségei – A gyermeki elképzelések találkozása a realitással. *Új Pedagógiai Szemle*, 61. (2019), 1–2. 76–99. Online: http://real.mtak.hu/117077/1/Erdos_Arendeszetitiszttevalaselsonehezsegei2019.pdf
- Farkasné Zádeczky Ibolya: Hozzászólás A hadtudomány mai problémái, területei és új fogalma című cikkhez. *Hadtudomány*, 17. (2007), 2. 107–116.
- Fehérvári János: A rendőrség vezető erőinek nemzeti és nemzetközi továbbképzése az osztrák-magyar rendőr akadémia bevonásával – egy lehetséges összeurópai rendőr akadémia előrevetítése. *Rendészeti Tanulmányok*, (1992), 4. 53–102.
- Finszter Géza: A rendészeti menedzsment. *Rendvédelmi Füzetek*, 6. (2004), 2. 19–29.
- Finszter Géza: *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus, 2018.
- Fórizs Sándor: A Szlovák Köztársaság rendőrtiszti főiskolája. *Magyar Rendészet*, 11. (2011a), 1. 103–108.
- Fórizs Sándor: Az osztrák rendőrtiszt-képzés. *Magyar Rendészet*, 11. (2011b), 2. 105–114.
- Fórizs Sándor: Rendőrtisztképzés Berlinben. *Magyar Rendészet*, 11. (2011c), 4. 96–101.
- Györök Ferenc – Kratochwill Ferenc – Nyerges Lajos: Konzultáció a Rendőrtiszti Főiskola múltjáról, jelenéről és jövőjéről. *Rendészeti Szemle*, 30. (1992), 12. 46–52.
- Haller József (szerk.): *Rendészeti pszichológia*. Budapest, Dialóg Campus, 2020.
- Hegedűs Judit – Fekete Márta: A rendészeti felsőoktatás megújulásának lehetőségei. In Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 289–298.
- Janza Frigyes: A rendészeti tisztképzés a hallgatói létszámok és a szervezeti igények tükrében. In Finszter Géza – Kőhalmi László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016. 353–356.
- Katona Géza: Gondolatok a felsőfokú rendőrségi oktatás fejlődéséről. In Budaházi Árpád (szerk.): *Tanulmányok Györök Ferenc tiszteletére a rendészeti felsőoktatás köréből*. Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2006. 119–126.
- Kerekasztal beszélgetés a rendészeti oktatásról. *Belügyi Szemle*, 53. (2005), 7–8. 84–99.
- Keserű János: A M. Kir. Államrendőrség oktatási és kiképzési rendszere 1919–1944. *Új Rendészeti Tanulmányok*, (1996), 4. 81–217.
- Koltay András: Interjú Rendészeti felsőoktatás a nemzet szolgálatában. *Belügyi Szemle*, (2021), 5. 875–885. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.5.10>
- Kovács Gábor: A Nemzeti Közszoigálati Egyetem Rendészettudományi Kar alapképzés intenzív szakaszának teljesítésével kapcsolatos hallgatói vélemények összegző vizsgálata 2012–2019 között. *Magyar Rendészet*, 20. (2020), 3. 148–162. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.10>
- Krahulcsán Zsolt: *Pártállambiztonság. Arcképek Kádár titkosszolgálatából*. Budapest, NEB Könyvtár, 2020.
- Kratochwill Ferenc: A rendőrtisztképzés és a tisztí továbbképzés reformja. *Rendészeti Szemle*, 31. (1993), 11. 59–61.

- Krémer Ferenc – Molnár Katalin – Szakács Gábor – Valcsicsák Imre: A rendészeti foglalkozási kultúra átalakítása – stratégiai koncepció. Tanulmányok a rendészeti stratégiához. *Rendészeti Szemle*, (2010), Különszám. 269–306.
- Krémer Ferenc: *Az élhető társadalom és a rendőrség válsága*. Budapest, Gondolat, 2020.
- Loubet del Bayle, Jean-Louis: Du maintien de l'ordre en France. *Revue internationale de criminologie et de police technique*, (1996), 3. 272.
- Magyar Tudományos Akadémia: Az egyetemi modellváltásról – Az MTA Elnökségének állásfoglalása. (2021. február 23.). Online: https://mta.hu/mta_hirei/az-egyetemi-modellvaltasrol-az-mta-elnoksegenek-allasfoglalasa-111243
- Mészáros Gábor: A rendészeti szakközépiskolákba járó tanulók pályamotivációs vizsgálata. *Magyar Rendészet*, 10. (2010), 3–4. 172–186.
- Orbán Balázs: *A magyar stratégiai gondolkodás egyszerűsége*. Budapest, Mathias Corvinus Collegium Alapítvány, 2020.
- Nádasi Krisztián: A magyar rendészeti felsőoktatás a bolognai rendszerben – a mesterképzés kritikája. In Molnár Katalin (szerk.): *Társadalom – demokrácia – szolidaritás. Tanulmánykötet Kozáry Andrea tiszteletére*. Budapest, L'Harmattan, 2013. 281–288.
- Péter János: A magas szintű belügyi szakemberképzés lehetőségeiről. *Belügyi Szemle*, 22. (1984), 9. 3–8.
- Sallai János: Györök Ferenc és a rendőrtisztképzés. In Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 449–457.
- Simon Sándor: A hadtudomány mai értelmezése Magyarországon, fejlődése és helye a tudományok rendszerében. *Hadtudományi Tájékoztató*, (1997), 7.
- Szakács Gábor: A belügyi oktatási rendszer fejlesztésének lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 53. (2005), 7–8. 3–27.
- Team Consult: *A hatékony és demokratikus magyar rendőrségre vonatkozó javaslatok*. Kézirat.
- Tóth Nikolett Ágnes (szerk.): *45 éves a rendészeti felsőoktatás*. Budapest, Dialóg Campus, 2016.
- Vasvári Nagy Vilmos: *A hadtudományi kutató munka folyamata*. Egyetemi jegyzet. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2001.

Jogi források

- Magyarország Alaptörvénye
 1970. évi 39. sz. törvényerejű rendelet a Rendőrtiszti Főiskola létesítéséről
 1985. évi I. törvény az oktatásról
 1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról
 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról
 2011. évi CCIV. törvény a felsőoktatásról
 2011. évi XXXVI. törvény a Nemzeti Közzolgálati Egyetem létesítéséről
 2011. évi CXXXII. törvény a Nemzeti Közzolgálati Egyetemről, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról

Internetes forrás

www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/kepzes/kozep-europai-rendorakademia-ker

ABSTRACT

The Road from Police Academy to University

Géza FINSZTER

There was a long way from the first police officer courses organised in 1946 to the University of Public Service. A number of difficult questions have to be answered in the process of founding a law enforcement school. They range from the entry requirements through designating training levels to distribution of appropriate shares between theory and practice. Searching the route is on the agenda even today. The perspective of police academy education has a starting point according to which training of law enforcement officers requires an institutional system transferring the internal world of police agencies into the Alma Mater. As opposed to that, education of the leading intelligentsia of law enforcement has to search for a harmony between university autonomy and the strict regime of policing bodies. The study gives an overview of these options.

Keywords: *training of law enforcement professionals, police school, course for investigators, theoretical and practical disciplines, status of interns, political science, jurisprudence*